

נושאי הלימוד לחט"ב על פי תוכנית ההלימה לשנת תשע"ה

תכנית הלימודים באזרחות בכיתה ט' היא תכנית משותפת למערכת החינוך על מגזריה: החינוך היהודי הממלכתי (יהודי ערבי דרוזי צ'רקסי) והממלכתי-דתי. התכנית מבוססת הן על הדגשת המשותף לכלל החברה הישראלית והן על ההכרה בייחודן של הקבוצות החברתיות השונות.

בהתאם למדיניות משרד החינוך, לפיה יש ליצור רצף בין התכניות לאורך כל שנות הלימוד, עלה הצורך להציע ולפתח תכנית לימודים בחטיבת הביניים שתהווה חלק ראשון מלימודי האזרחות ותניח את אבן היסוד של האזרחות- זיקות ויחסי גומלין בין האזרח והמדינה- אשר ממנה ישתרגו נושאי הלימוד השונים בהמשך הדרך.

בתכנית הלימודים המותאמת המוצעת כאן שני מרכיבים; נושאי ליבה ויחידות העמקה. בחירת יחידות העמקה נעשית על פי שיקולי הדעת של המורים ובהתאם למאפייני בית הספר. ההמלצה המרכזית היא ליצור בכיתה ט' למידה מבוססת התנסות, רלוונטית לחיי התלמידים, אקטואלית, מחזקת מעורבות ומקנה כלים להתבוננות ופעולה במדינה ובחברה.

שעות הוראה	א. נושאי ליבה - 42 שעות	מס' סידורי
פרק א' : עם אזרח ומדינה- זיקות ויחסי גומלין		
6	<p>מהי מדינה ומה הם תפקידיה?</p> <p>א. היסודות לקיומה של מדינה (שטח, אוכלוסייה, שלטון, ריבונות, הכרה בינלאומית).</p> <p>ב. דרכים לפיהן מוקמות מדינות: הגדרה עצמית, הכרזה על עצמאות, הענקת עצמאות, הכרה בינלאומית.</p> <p>ג. הזכות להגדרה עצמית- כולל המושגים לאום, לאומיות וקבוצה אתנית.</p>	1.
6	<p>זיקות שונות ביחסי עם ומדינה</p> <p>א. אזרח ואזרחות</p> <p>ב. הבחנה בין השתייכות לאומית להשתייכות אזרחית.</p> <p>ג. המעמד המשפטי של האוכלוסייה: אזרחים, תושבים ואחרים (זכויות וחובות).</p> <p>ד. קשרים ביחסי עם, אזרח ומדינה.</p> <p>ה. סוגי מדינות מבחינת ההרכב הלאומי.</p>	2.
10	<p>מדינת ישראל כמדינת הלאום היהודי</p> <p>א. הכרזת העצמאות.</p> <p>ב. ארץ ישראל ומדינת ישראל (בעיית הגבולות).</p> <p>ג. ישראל כמדינה יהודית: חוקים, מוסדות וסמלים. (3 חוקים, 2 מוסדות, 2 סמלים לבחירת המורה).</p> <p>ד. הקשר עם יהדות התפוצות – חוק השבות.</p> <p>ה. מיעוטים לאומיים ודתיים (הרכב האוכלוסייה בישראל, כולל זכויות המיעוט)</p>	3.
המושגים המרכזיים:		
מדינה, שטח, גבולות, אוכלוסייה, ריבונות, הכרה בינלאומית, תושבים, אזרחים, מיעוטים, עם-לאום,		

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

סמלים לאומיים, חוקי האזרחות, חוק השבות, זיקה לאומית, מולדת, גולה, תפוצה, מדינת לאום.		
4	<p>הדמוקרטיה בהשוואה למשטרים לא דמוקרטיים</p> <p>א. כיצד מגיעים השליטים לשלטון? ב. מהו מקור החוק? ג. מהו מעמד השליטים ומהי מידת ריכוז הכוח אצל השליטים? ד. מגבלות הדמוקרטיה במאבקה עם משטרים אחרים.</p>	4
4	<p>ערכים ועקרונות המשטר הדמוקרטי</p> <p>ערכי היסוד של הדמוקרטיה – חירות ושוויון - מבוססים על תפיסה המכירה בכבודו ובערכו של האדם כאדם.</p>	5
פרק ב' : עקרונות וזכויות במשטר הדמוקרטי ורשויות השלטון בישראל		
12	<p>עקרונות הדמוקרטיה</p> <p>א. היכרות בסיסית עם עקרונות הדמוקרטיה (שלטון העם, הכרעת רוב, שלטון החוק, הגבלת שלטון- מתן דוגמאות לבחירת המורה).</p> <p>זכויות וחובות האדם והאזרח</p> <p>ב. היכרות בסיסית עם רעיון זכויות וחובות האדם והאזרח (כגון: הזכות לקניין, הזכות לכבוד, הזכות לחופש ביטוי - מתן דוגמאות לבחירת המורה).</p> <p>רשויות השלטון בישראל</p> <p>ג. היכרות בסיסית עם רשויות השלטון (כנסת, ממשלה, בתי משפט- דוגמאות לתפקידי הרשויות לבחירת המורה).</p>	6
<p>המושגים המרכזיים : דמוקרטיה, שלטון יציג, שלטון החוק, שוויון זכויות (פוליטיות, חברתיות), שוויון בפני החוק, חירויות בסיסיות (טבעיות), חובות האזרח, ציות לחוק תשלום מיסים, מעורבות האזרח, הפרדת רשויות, רוב ומיעוט, פיקוח וביקורת, דעת קהל .</p>		
שעות הוראה	ב. נושאים להרחבה והעמקה - 18 שעות	מס' סידורי
18	<p>לנושאי העמקה והרחבה יש שתי אפשרויות העומדות לבחירתכם :</p> <p>א. בחירת אחת מתוכניות העמקה המפורטות באתר המפמ"ר בקישור _____</p> <p>ב. כתיבת תוכנית העמקה ייחודית בית ספרית באישור הפיקוח המבוססת על הנושאים להרחבה והעמקה המפורטים כאן. על המורה לבחור <u>שלושה נושאים</u> מתוך הנושאים הבאים :</p> <p>נושא אחד מתוך זכויות (נושא מס' 7). נושא אחד מתוך העקרונות (נושאים 8-12). נושא אחד מתוך הרשויות (נושאים 13-15). בכל אחד מהנושאים מתבקש המורה לחבר 6 שיעורים. סה"כ 18 ש"ש בנושא העמקה שנבחר נדרשת הערכה חלופית.</p>	
	<p>זכויות וחובות האדם והאזרח</p> <p>הזכות לשוויון</p> <p>א. שוויון זכויות פוליטי: זכות שווה לבחור ולהיבחר, הזכות למחאה/ביקורת, הזכות להתארגן/להתאגד (= זכויות האזרח).</p> <p>ב. שוויון בפני החוק.</p>	7

	<p>ג. שוויון בזכויות החברתיות (שוויון הזדמנויות).</p> <p>זכויות האדם</p> <p>א. זכויות בסיסיות (טבעיות) : זכותו של האדם לחירות אישית. ב. הזכות לחיים ובטחון. ג. הזכות לכבוד. ד. הזכות לפרטיות. ה. הזכות לחופש הביטוי. ו. חופש המצפון. ז. חופש התנועה. ח. חופש ההתארגנות. ט. חופש הדת. י. הזכות להליך הוגן. יא. הזכות לקניין. יב. חופש העיסוק.</p> <p>חובות האדם והאזרח</p> <p>חובות האדם</p> <p>א. הכרת ערך האדם כאדם. ב. התחשבות בצורכי הזולת וגילוי סובלנות לדעותיו. ג. האחריות המוטלת על האדם לקביעת גורלו וגורל מדינתו במשטר הדמוקרטי.</p> <p>חובות האזרח</p> <p>ד. ציות לחוק ה. תשלום מיסים ו. שירות צבאי ז. מעורבות בחיים הציבוריים</p> <p>נושאים לדוגמא</p> <ul style="list-style-type: none"> • באילו תחומים ניתן לממש את השוויון ובאילו תחומים לא ניתן לעשות זאת, ומדוע? • מהם גבולות החירות? חירות הזולת וכבודו, ביטחון הציבור. 	
	<p>עקרון הכרעת הרוב</p> <p>א. השיטה הבסיסית לקבלת ההחלטות- באמצעות הכרעה על פי רוב. ב. החלטות הרוב מחייבות את כולם, גם את המיעוט. ג. הרוב בהחלטתו חייב להתחשב בערכי היסוד של הדמוקרטיה של כולם</p>	<p>8.</p>

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

	<p>ולשמור על הזכויות הבסיסיות של הפרט, של המיעוט של המיעוטים (קבוצות אתניות).</p>	
	<p>שלטון החוק א. כפיפות רשויות השלטון והאזרחים לחוק. ב. חוקה, חוקי יסוד וחוקים: <ul style="list-style-type: none"> • החוקה כמגינה על ערכי היסוד של הדמוקרטיה. • תפקידם של חוקים בחברה ובמדינה. • סיבות לשינויים ותיקונים בחוק. נושאים לדוגמא חוקה בישראל, בעד ונגד. <ul style="list-style-type: none"> • גבולות הציות לחוק. </p>	<p>.9</p>
	<p>מעורבות האזרחים במשטר דמוקרטי א. עקרון שלטון העם/שלטון יציג כולל משאל עם. ב. השתתפות בבחירות. ג. פעילות במפלגות, תנועות וקבוצות לחץ שונות(כולל קבוצת אינטרס). ד. הבעת דעה, מחאה וביקורת על השלטון באמצעות כלים שונים (למשל, מכתב למערכת והפגנות).</p>	<p>.10</p>
	<p>עקרון הגבלת השלטון א. הפרדת רשויות. ב. פיקוח וביקורת מוסדיים. <ul style="list-style-type: none"> • מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור- מעמד, סמכויות ותפקידים. • נגיד בנק ישראל. • היועץ המשפטי לממשלה. ג. קיומה של אופוזיציה. ד. קיומה של דעת קהל </p>	<p>.11</p>
	<p>תפקידיהם של אמצעי התקשורת בחברה דמוקרטית א. מתן מידע מהימן ומלא לציבור על מתרחש בארץ ובעולם בכלל זה על דרכי התפקוד של רשויות השלטון השונות ושל הנציגים הנבחרים (זכות הציבור לדעת). ב. במה לפרשנות להבעת דעות שונות הרווחות בציבור (זכות הביטוי). ג. מכשיר להגנה על זכויות הפרט. ד. הכוח של אמצעי התקשורת והשפעתם על החברה והשלטון. נושאים לדוגמא <ul style="list-style-type: none"> • עצמאותם ואי תלותם של אמצעי התקשורת בחברה דמוקרטית. • ההתנגשות בין חופש הביטוי וזכויות הציבור לדעת לבין הגנה על ביטחון המדינה וצנעת הפרט. </p>	<p>.12</p>

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

	<p>הכנסת – הרשות המחוקקת</p> <p>א. הכנסת כמייצגת את העם. ב. הכנסת כרשות מחוקקת – תהליך החקיקה. ג. הכנסת כמבטאת את עקרון הרוב- קואליציה, אופוזיציה. קבלת חוקים ברוב. ד. הכנסת כמנגנון מפקח- שאילתה, הצבעת אי אמון, חוק התקציב, ועדות חקירה. ה. שיטת הבחירות בישראל.</p>	<p>.13</p>
	<p>הממשלה- הרשות המבצעת</p> <p>א. הרכבת הממשלה על פי עקרון הרוב. ב. הממשלה כגוף שלטוני-מחליט, סמכויות ותפקידים. ג. תקציב המדינה כמכשיר לביצוע פעולות הממשלה. ד. אחריות הממשלה (מיניסטרואלית וקולקטיבית)- הגבלת השלטון.</p>	<p>.14</p>
	<p>מערכת בתי משפט- הרשות השופטת</p> <p>א. תפקיד המערכת המשפטית באכיפת החוק וביישוב סכסוכים למיניהם. ב. הערכאות השונות וסמכויותיהן (בתי משפט, בתי-דין דתיים, בתי דין צבאיים ובתי דין לעבודה). ג. חשיבות המערכת המשפטית כמגנה על זכויות הפרט מול רשויות השלטון (הבג"ץ- בית המשפט העליון בשבתו כבית דין גבוה לצדק).</p>	<p>.15</p>

ניתן למצוא את יחידות העמקה באתר המפמ"ר

רשימת תוכניות העמקה באתר לבחירת בתי הספר עודכנה. בהמשך תשלח אל המורים כתובת להרשמה אל יחידות העמקה.

המלצה להערכה בית ספרית נמצאת בכל אחת מיחידות העמקה.

בכל שאלה או הבהרה ניתן לפנות לסימה רוזיליו simarozilio@gmail.com נייד 054-6113882